

lijke. De kerkelijke tolerantie — het volgende grote hoofdstuk— diende eveneens het primaat van het geweten van de gelovige voorop te stellen. Maar de toenemende druk van de kerkelijke gezagsdragers op hun lidmaten had juist dit element van eigen gewetensonderzoek benard. Dat moest bovendien liefst wel volgens het dogma van de kerk te verlopen, die met die houding toch wel erg op de doctrine van de onfeilbaarheid in de katholieke kerk begon te lijken, zo werd geklaagd. De journalisten kwamen aan de hand van Locke's invloedrijke maar tegenwoordig volgens Schillings in het tolerantieonderzoek verwaarloosde *Reasonableness of Christianity* uit 1695 tot hun opstelling. In Engeland was veel over het daarin gepropageerde eenvoudige geloof te doen geweest, maar de journalisten bewonderden de verdraagzaamheid in dat land zeer. Zij verloren daarbij de reële toestand met conflicten en repressie eigenlijk uit het oog. Ook het streven naar eenwording tussen lutheranen uit Tübingen, waar C. M. Pfaff de stuwende kracht was, en calvinisten onder leiding van J. A. Turretini uit Genève verwekte groot enthousiasme in de tijdschriften. De stad van Calvijn was na decennia van strenge orthodoxie rond de eeuwwisseling onder invloed van de progressieve leer uit de academie van Saumur een bolwerk van vooruitstrevendheid geworden. Desalniettemin liet het resultaat van de fervente pogingen lang op zich wachten.

Schillings heeft een goed gedocumenteerd en gestructureerd boek geschreven over een materie, die op deze wijze nog niet was onderzocht. Het zal immers wel wat uithoudingsvermogen hebben gevergd om de soms zeer breedvoerige artikelen in de betreffende geleerdentijdschriften nauwlettend door te nemen. Dat kan zijn weerslag hebben op de betoogtrant van de moderne auteur, een gevaar waaraan Schillings niet altijd helemaal is ontsnapt, al heeft hij telkens samenvattingen van lange betogen opgenomen. We kennen nu in elk geval alle nuances, die het debat over verdraagzaamheid in deze Franstalige tijdschriften vertoonde.

E. O. G. Haitsma Mulier

O. Steeno, *Joannes-Remigius Jacquelart uit Nijvel (1721-1809). Professor Regius aan de medische faculteit van de oude universiteit Leuven (1745-1790)* (Leuven, Amersfoort: Acco, 1997, 139 blz., ISBN 90 334 3884 4).

Publicaties over de geschiedenis van het universitaire onderwijs en inzonderheid de geschiedenis van de geneeskunde verschijnen niet om de haverklap. De loopbaan van Jean Remi Jacquelart is dan ook een welkome, zij het bescheiden, bijdrage tot een betere kennis van dit milieu in de achttiende eeuw.

Geboren te Nijvel in 1721 begon hij na zijn medische studies een eigen praktijk in zijn geboortestad. Via de Leuvense 'professor Rega' lukte het hem, weliswaar niet de eerste keer, een voltijdse leeropdracht voor botanica te verkrijgen, toen nog een professoraat van de lage orde, net zoals dat van scheikunde en beide pas eind zeventiende en achttiende eeuw ingesteld. Na verloop van tijd bekleedde hij ook de koninklijke leerstoelen waarvan de titularissen, zoals de eerstgenoemde, door de regering werden aangesteld. De twee oudste leerstoelen betroffen de theorie en de praktijk van de geneeskunde en werden bezet door 'professores primarii', benoemd door het Leuvense stadsbestuur. Samen met de 'professores Regii' namen ze de examens af en streken ze de examengelden en emolumenten op. In de achttiende eeuw was echter beslist dat enkel doctors extra vergoedingen mochten ontvangen. Toen Jacquelart zijn doctoraat wilde behalen werd dit lang tegengewerkt door zijn collega professor Van Rossum, die niet bereid was zijn inkomsten te delen met een nieuwe doctor. De invloed van deze laatste

was dermate groot dat hij erin slaagde de nochtans bekwame Jacquelart te buizen door hem tijdens de proef een onmogelijk tijdschema op te leggen voor het beantwoorden van de vragen. Het draaide dus om geld.

Een doctor genoot een jaarinkomen van ca. 3000 Brabantse gulden courant, andere collega's licentiaten ontvingen slechts 400 fl. Deze waren dan ook aangewezen op een huispraktijk. Van Rossum domineerde de medische faculteit in de tweede helft der achttiende eeuw, trok de inkomsten grotendeels naar zich toe maar leverde tijdens zijn carrière niet één persoonlijke wetenschappelijke bijdrage. Het zegt veel over de wantoestanden van deze faculteit. Het ging trouwens niet om een alleenstaand geval. Hervormingen kondigden zich pas in 1786 aan. Jacquelart genoot nochtans een uitstekende reputatie getuige het feit dat hij geneesheer was van prins Karel van Lotharingen en raadgever van aartshertogin Maria-Christina van Oostenrijk en hertog Albert-Casimir van Teschen-Saksen, gouverneur-generaal van de Oostenrijkse Nederlanden. Ten tijde van de Brabantse Omwenteling trok Jacquelart de kaart van de keizer te Leuven wat leidde tot zijn afzetting.

De waarde van deze korte studie ligt in het benaderen van de achtergronden die de loopbaan van een vooraanstaand geneesheer hebben bepaald. Zoveel is duidelijk dat *de Aufklärung* in de medische faculteit ten tijde van Jacquelart haar intrede nog niet had gedaan.

De auteur schrijft als geneesheer met kennis van zaken maar verraaft tevens geen historicus te zijn. Gekende informatie over markante figuren als Van Rossum, die zijn onbekwaamheid illustreren, blijven onvermeld. Een aantal namen is verkeerd gespeld (Van Bouchaute voor Van Bochaute, Rabiano de Belgiojoso voor Barbiano, enz.). De genealogische uiteenzettingen, ca. 30 pagina's, nemen te veel plaats in. Tenslotte ontbreken, althans in het exemplaar dat ons ter hand werd gesteld, de pagina's 112 tot 128. Dit laatste is dan wel voor rekening van de uitgeverij.

Roland Baetens

R. Raben, Dhiravat na Pombejra, ed., *In the king's trail. An 18th century Dutch journey to the Buddha's footprint. Theodorus Jacobus van den Heuvel's account of his voyage to Phra Phutthabat in 1737* (Bangkok: Royal Netherlands Embassy, 1997, 91 biz., ISBN 974 89926 5 9).

Er zijn tegenwoordig niet veel koninkrijken meer. Het koninkrijk Thailand met zijn koning Bhumibol is daaronder vrij bekend niet in het minst doordat hij zijn land in politiek opzicht vrij stabiel weet te houden. Hij heerst al vijftig jaar en dan is er alle reden een geschenk aan te bieden. Dat vonden de bezorgers van dit boek en de Nederlandse ambassade in Bangkok, zowel als het Nederlandse bedrijfsleven in Thailand ook. De eersten brachten hun historische kennis in, de ambassade haar enthousiasme en contacten, het bedrijfsleven de gelden.

Het archief van de Verenigde Oostindische Compagnie in Den Haag is een goudmijn voor informatie over die streken in Azië waar de compagnie vestigingen had. Die is hoofdzakelijk commercieel en politiek, maar soms duikt er cultuur- of godsdiensthistorische informatie op. Dat is het geval met het verslag van het hoofd van de VOC-vestiging in Ayutthaya, Jacobus van den Heuvel. Hij verhaalt hoe hij van 6 tot 23 maart 1737 in het spoor van koning Borommakot de Wat Phra Phutthabat in de huidige provincie Saraburi bezocht. Als de koning van Thailand iets wordt aangeboden, wat is dan toepasselijker dan het verslag van een Nederlander die een illuster voorganger volgde op een pelgrimstocht, moet Dhiravat na Pombejra gedacht hebben. Hij is in Thailand de historicus die de VOC-stukken over Thailand het beste